

22.10.2019

EOAK/4999/2018

Beslutsfattare: Biträdande justitieombudsman Pasi Pölönen

Föredragande: Referendarieråd Jarmo Hirvonen

PRESKRIPTION AV ÅTALSRÄTTEN

1 KLAGOMÅL

Den klagande kritiserade behandlingen vid Ålands polismyndighet av ärendet med anmälningsnummer - - - och i synnerhet att Ålands tingsrätt inte lyckats delge svaranden stämningen innan åtalsrätten delvis preskriberats, trots att svaranden befunnit sig i fängelse i Finland. Den klagande hade i de händelser som ledde till förundersökning fått en fysisk skada, men nu hade åtalsrätten för den aktuella gärningen på grund av polisens, åklagarens och domstolens ogrundade dröjsmål preskriberats.

2 UTREDNING

Med anledning klagomålet skaffades en utredning från lagmannen vid Ålands tingsrätt.

Jag hade även tillgång till följande handlingar:

- Dom - - - som utfärdades den 14 december 2018 vid Ålands tingsrätt.
- Stämningsansökan till Ålands tingsrätt i ärende - - - samt
- preliminära utredningar som lämnats via e-post av Ålands tingsrätt och Ålands åklagardistrikt.

Därtill lämnade den klagande den 30 september 2019 via e-post in en tilläggskrivelse med bilagor.

3 AVGÖRANDE

3.1 Uppgifter om händelsen

Det förfarande som lett till straffprocess skedde vid Mariehamns stads socialsektor den 30 mars 2016. Undersökningsanmälan - - - registrerades samma dag som händelsen ägde rum. Miss-tänkta brottsbenämningar var skadegörelse, motstånd mot tjänsteman, straffbart bruk av narkotika och våldsamt motstånd mot tjänsteman. Den klagande, som är polisman, antecknades i fallet som målsägande vad gäller motstånd mot tjänsteman. Förundersökningen blev färdig den 5 januari 2017. Efter detta lämnades ärendet för åtalsprövning.

Ledande landskapsåklagaren gjorde åtalsprövningen och lämnade den 21 november 2017 in en stämningsansökan till Ålands tingsrätt. I åtalet i stämningsansökan krävdes straff i punkt 1 för våldsamt motstånd mot tjänsteman eller alternativt olaga hot, i punkt 2 för skadegörelse, i punkt 3 för motstånd mot tjänsteman eller alternativt för hindrande av tjänsteman samt i punkt 4 för straffbart bruk av narkotika. För samtliga brott angavs den 30 mars 2016 som tiden för brottet. Den klagande var målsägande i punkt 3. I stämningsansökan nämndes också tre andra målsägande.

Den 4 januari 2018 skickade tingsrätten till målsägande en begäran om att skriftligen framställa eventuella skadeståndsyrkanden senast den 2 februari 2018. De svarande utfärdades en stämning den 14 februari 2018 och stämningen överläts samma dag åt stämningssmannen för delgivning. Den sista möjliga dagen att delge stämningen hade angetts till den 30 mars 2018, vilket enligt lagmannens utlåtande tydde på att man på tillbörligt sätt i detta skede fäst uppmärksamhet vid preskriptionstiden för åtalsrätten. Tanken var att genomföra huvudförhandlingen den 27 april 2018, men man blev tvungna att avboka förhandlingen, eftersom man inte lyckades få någon tingsdomare till den.

I stämningssmannens dagbokskort gjordes för den aktuella stämningen innan det angivna datumet 30 mars 2018 anteckningen "återkallad innan delgivning". Som "datum för återkallelse" angavs den 12 mars 2018. Enligt tingsrättens lagman hade inte den tingsdomare som utfärdat stämningen, tingssekreteraren eller stämningssmannen någon minnesbild av vad som till denna del hade skett i ärendet. De uppgifter som antecknats i Sakari-systemet eller andra källor gav heller ingen klarhet i frågan.

Ovan nämnda ledde till att den andra svarande i fallet inte delgavs stämningen innan åtalsrätten för de brott som hade en preskriptionstid på två år gått ut den 30 mars 2018. Åtalspunkt 3, för vilken den klagande var målsägande, hörde till dessa brott.

3.2 Prövning av ärendet

Tingsrättens lagman har i sitt utlåtande konstaterat att man inte i efterhand till fullo kunnat utreda händelseförloppet. Lagmannen har dock ansett det vara möjligt att stämningssmannen först rätt ut att den svaranden sitter i fängelse och efter detta den 12 mars 2018 returnerat stämningen till kansliet och bett tingssekreteraren sända stämningen till fängelset för delgivning. Den sistnämnda åtgärden har uppenbarligen inte vidtagits. Å andra sidan tyder det faktum att stämningen inte längre fanns i fallets handlingar på att stämningen eventuellt sänts vidare.

I sitt utlåtande har lagmannen beskrivit de svårigheter tingsrätten har haft med att anställa personal och med att personalen ofta byts ut. Detta förklarar delvis det händelseförlopp som lett till den onödiga preskriptionen av åtalsrätten, men gör inte händelseförloppet godtagbart.

Jag anser att lagmannens antagande kan förklara vad som skett i ärendet. Det är inte ovanligt att man efter att stämningssmannen tagit emot delgivningsuppgiften upptäcker att den svarande sitter i fängelse. I sådana situationer sänds stämningen i allmänhet till fängelset. Den svarande begärs därifrån till domstolssammanträde. Det handlar om en rutinåtgärd som i regel inte kräver särskild övervakning av en förman vid tingsrätten när den genomförs. Utgångsläget kan dock vara annorlunda om man lider av personalbrist och har oerfaren personal vid tingsrätten. I sådana situationer ska tingssekreterarnas och stämningssmannens förman samt i sista hand lagmannen se till att rutinåtgärder sköts sakenligt och att man gör tillräckliga anteckningar om alla åtgärder, utifrån vilka de vidtagna åtgärderna går att reda ut också om handläggaren byts ut. Det är uppenbart att det i Ålands tingsrätts verksamhet till denna del förekommit brister.

Även om tingsrättens agerande i detta fall enligt mig varit klart felaktigt, finns det ingen anledning från min sida att vidta ytterligare åtgärder, med bekantande av att klagomålet enligt lagmannens utlåtande redan lett till att lagmannen låtit utreda och vidtagit åtgärder i ärendet.

Jag fäster dock tingsrättens uppmärksamhet också vid att en preskription av åtalsrätten inte automatiskt leder till att målsägandes privaträttsliga anspråk inte prövas. Enligt 3 kap. 8 § i lagen om rättegång i brottmål kan, om åtalet förkastas, det privaträttsliga anspråket dock prövas eller behandlingen av anspråket fortsättas i den ordning som stadgas för rättegång i tvistemål. Enligt

förfarandet till lagen (RP 82/1995 rd, s. 55) ska paragrafen tillämpas även när det först under rättegången visar sig att den gärning som avses i åtalet inte är något brott eller att rätten att väcka åtal med anledning av brottet redan är preskriberad.

Även om polis- eller åtalsmyndigheten inte heller varit särskilt snabba i ärendet, anser jag att åtalsrätten i första hand preskriberats på grund av det felaktiga förfarande i tingsrätten som ovan konstaterats. Klagomålet föranleder således inte för polisens eller åklagarens del till vidare undersökning.

4 ÅTGÄRDER

Jag framställer uppfattningarna som jag framfört i punkt 3 ovan lagmannen vid Ålands tingsrätt för kännedom.

I detta syfte sänder jag lagmannen en kopia av detta mitt beslut.